

<https://doi.org/10.26565/2786-5312-2026-103-06>
УДК 811.112.2-92'27'42:316.7

Л. С. Піхтовнікова

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри романо-германської філології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; професор кафедри східних мов та міжкультурної комунікації Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

e-mail: lpichtov@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-0653>;

GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=3wQy8jsAAAAJ>;

RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Lidiya_Pichtownikowa

Н. А. Оніщенко

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри романо-германської філології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

e-mail: naonishc77@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9387-4991>;

GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=kUoMYCgAAAAJ&hl=uk>; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Nataliia_Onishchenko

С. І. Криворучко

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри романо-германської філології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

e-mail: s.kryvoruchko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7575-1843>;

GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com/citations?user=P-vUKusAAAAJ&hl=uk>;

RESEARCH GATE: <https://www.researchgate.net/profile/Sergiy-Kryvoruchko>

В. Р. Коваленко

викладач кафедри романо-германської філології

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

e-mail: kovalenko2020.8953868@student.karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6950-1359>;

RESEARCH GATE: <https://www.researchgate.net/profile/Valeriia-Kovalenko-3>

ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРИ У НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТАХ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

У статті досліджено відображення соціокультури у текстах сучасного публіцистичного дискурсу на матеріалі статті „Wolodymyr Selensky: Der volksnahe Millionär“ та репортажу „Als wäre der Krieg nur ein Spiel“ з популярних німецькомовних онлайн-видань. Медіатексти, як головний інструмент розповсюдження інформації, передачі цінностей та формування ідеологій, є значущими носіями соціокультурних смислів – не тільки в межах однієї держави, а й за кордоном. Мета роботи полягає у виявленні та систематизації соціокультурних елементів, що реалізуються через мовні, стилістичні та концептуальні засоби сучасної німецькомовної публіцистики.

Методологічною основою слугує схема лінгвостилістичного аналізу за Л. С. Піхтовніковою, адаптована до текстів публіцистичного дискурсу. У роботі використано комплекс методів: дискурс-аналіз, лінгвостилістичний і семіотичний аналіз, фреймове моделювання концептів та елементи контент-аналізу. Особливу увагу приділено виявленню кодів культури (соматичного, просторового, часового, предметного, біоморфного, духовного), що структурують публіцистичний текст та відображають ментальні, моральні й ціннісні орієнтири суспільства.

У результаті дослідження з'ясовано, що обрана для аналізу стаття репрезентує соціокультурний образ нової української політичної еліти, яка поєднує народність, демократичність і європейські цінності. Репортаж розкриває духовно-психологічний вимір соціокультури в умовах війни: боротьбу за свободу, національну гідність і людську солідарність. Обидва тексти демонструють, що публіцистичний дискурс не лише фіксує соціокультурну реальність, а й активно її формує, поєднуючи інформаційну, ціннісно-орієнтаційну й культуротворчу функції.

Отримані результати підтверджують доцільність застосування лінгвокультурологічного підходу до аналізу медіатекстів і відкривають перспективи подальшого вивчення соціокультурних механізмів у жанрах сучасної публіцистики.

Ключові слова: код культури, концепт, лінгвостилістична інтерпретація тексту, медіа, німецькомовний текст, публіцистичний дискурс, репортаж, соціокультура, соціолінгвістика, стаття, табличний фрейм, фреймовий аналіз.

Як цитувати: Піхтовнікова, Л., Оніщенко, Н., Криворучко, С., & Коваленко, В. (2026). Відображення соціокультури у німецькомовних текстах публіцистичного дискурсу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, 103, 55–62. <https://doi.org/10.26565/2786-5312-2026-103-06>

In cites: Pikhovnikova, L., Onishchenko, N., Kryvoruchko, S., & Kovalenko, V. (2026). Representation of socio-culture in German-language texts of journalistic discourse. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching*, 103, 55–62. <https://doi.org/10.26565/2786-5312-2026-103-06> (in Ukrainian)

1. ВСТУП

Публіцистичний дискурс постає однією з ключових форм комунікації в сучасному суспільстві та охоплює широкий спектр жанрів – новини, коментарі, замітки, нариси, статті тощо. Він є опосередкованою формою комунікації між представниками мас-медіа та аудиторією, відображає певну ідеологію та інтереси окремих соціальних груп. Його тексти виконують не лише інформативну функцію, повідомляючи про актуальні події, але й сприяють формуванню суспільної думки та осмисленню соціально значущих тем. Формування та реалізація публіцистичного дискурсу залежать від таких чинників, як наявність політичних свобод, комерціалізація (зокрема реклама), тенденція до зниження рівня мовної культури, зближення публіцистики з розмовним мовленням, індивідуалізація авторської позиції, емоційність тощо. Цей різновид дискурсу є надзвичайно поширеним унаслідок розвитку медіа, їх суспільного охоплення.

У дослідженні публіцистичного дискурсу зробили внесок багато науковців. К. Серажим розробила концепцію дискурсу в українській гуманітаристиці, вказувала на його двошарову структуру: «видиму» – лінгвістичну (зв'язний текст або семантично значущий, синтаксично завершений уривок) та «невидиму» – екстралінгвістичну (світоглядні знання, думки, наміри автора, необхідні для розуміння тексту) [10, с. 13]. Т. Багрін та О. Ємельянова зазначили його функції, виділивши інформативну, розважальну, рекламну, функцію впливу і функцію ідеологічного конструювання реальності для певних соціальних груп [3, с. 35]. О. Бялик та О. Шкрібляк виокремили мовностилістичні особливості публіцистичного дискурсу: 1) стандартизація мовних засобів, використання кліше та журналістських штампів; 2) активне використання реалій, алюзій та цитат; 3) насиченість стилістичними прийомами, орієнтованими на вплив: експресивність лексики для привернення й утримання уваги адресата, для формування суспільних установок та певного іміджу, для вираження оцінного ставлення до матеріалу; 4) часте залучення фразеологізмів, ідіом, прислів'їв і приказок, каламбурів; 5) специфічність заголовків, що часто ґрунтуються на грі слів, поста-

ють у вигляді питальних чи спонукальних речень [1, с. 73]. Л. Залужна й Т. Холодюк дослідили публіцистичний стиль як функціонально-стилістичну єдність та його жанрову різноманітність в умовах стилістичної дифузії. Вони підкреслюють, що цей тип дискурсу репрезентований публіцистичним стилем мовлення, що існує для репрезентації суспільних відносин (у сферах культури, політики, економіки, спорту тощо) і функціонує у засобах масової комунікації (друкованих медіа, в аудіо- та відеоматеріалах). Жанрова різноманітність публіцистичного стилю значною мірою зумовлена процесом стилістичного змішування, унаслідок чого ця функціонально-стилістична єдність стає точкою перетину різних мовних жанрів [6, с. 136]. Більш детально жанрову структуру публіцистики розкрив В. Здоровега, виділивши в ній інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні жанри, в кожному з яких існує власна ієрархія: від простих форм (коментар, замітка) до складніших (репортаж, стаття, нарис). Втім, дослідник також погоджується, що цей поділ не є фіксованим через багатофункціональний характер жанрів (наприклад, стаття, попри належність до аналітичних жанрів, нерідко виконує інформаційні чи публіцистичні завдання) та різні критерії поділу (об'єкт відображення, мета тексту, рівень аналітичного опрацювання, використані стилістичні засоби, масштаб охоплення дійсності) [7, с. 199–200].

Центральними жанрами у межах публіцистичного дискурсу виступають статті й репортажі, що публікуються в друкованих ЗМІ (газетах, журналах) та на онлайн-платформах.

Поняття «стаття» (англ. *article*, нім. *der Artikel*) походить від латинського слова *articulus*, що означало «суглоб», «частина від цілого». Цей факт підкреслює роль статті як складової ширшого публіцистичного чи наукового контексту. У сучасному розумінні стаття трактується як невеликий науковий або публіцистичний твір, надрукований у газеті, журналі чи збірнику або ж опублікований у соцмережах чи на цифрових платформах. Важливою ознакою цього жанру є наявність аналітичного підходу [11]. В. Здоровега у підручнику «Теорія і методика журналістської творчості» зазначає, що стаття – це «...такий журналістський виступ, у якому автор ана-

лізує факти і явища життя, доносить за допомогою певних аргументів певну думку, ідею» [7, с. 202]. Цей жанр має багато різновидів: проблемна стаття, полемічна, літературно-критична, науково-просвітницька, науково-популярна, тактико-аналітична тощо. Серед них особливе місце посідає проблемна стаття, яка найбільш повно відображає актуальні суспільно-політичні питання та сприяє формуванню громадської думки [там само].

Характерною ознакою статті є її соціальна спрямованість. Вона завжди звернена до широкої аудиторії, ставить за мету пояснити важливі суспільні явища (процеси державотворення, національні чи культурологічні проблеми, питання екології, моралі, політики тощо) та допомогти у їхньому розумінні. Стаття поєднує об'єктивне висвітлення фактів із чіткою авторською позицією, допускає певний суб'єктивізм, але водночас прагне до аналітичної глибини [11].

Термін «репортаж» походить від французького *reportage* («повідомляти»). Жанр поєднує документальність і динамізм викладу, створюючи ефект присутності та передаючи враження від події. Його особливість – поєднання точності фактів з образністю та суб'єктивними враженнями журналіста, що дозволяє одночасно інформувати й відтворювати атмосферу події. Сформувався репортаж у XIX ст. в європейській та американській пресі, а в Україні активніше розвинувся в період міжвоєнної та особливо у часи суспільних катаклізмів, коли потреба в оперативній і достовірній інформації була найбільшою. Він має різновиди: подієвий, інформаційний та проблемний, але головним принципом лишається динамічне й достовірне відтворення реальності. Динамізм відтворюється двома способами: 1) коли рухається об'єкт дослідження; 2) коли рухається автор, заздалегідь плануючи свою участь – приховану або узгоджену – у тих чи інших акціях [7, с. 176–180].

У сучасному світі репортаж значною мірою перемістився в онлайн-ЗМІ, де існує в різних формах (інформаційні репортажі, події, тематичні, проблемні, репортажі-звіти, замальовки, інтерв'ю тощо). Інтернет забезпечує мультимедійність та інтерактивність: поряд із текстом використовуються фото, відео, аудіо, інфографіка, а спілкування з аудиторією відбувається у режимі реального часу. Традиційні телевізійні та радіорепортажі набувають цифрових рис у вигляді подкастів і відеоілюстрацій. Нові різновиди – онлайн-репортажі, фоторепортажі, матеріали з соцмереж, блогові та твіт-репортажі – відзначаються гнучкою структурою, хронологічними оновленнями та активним використанням скріншотів і коментарів, а оперативність поєднують із виразною суб'єктивністю й емоційністю. У спортивних і новинних медіа поширені текстові онлайн-трансляції, які оновлюються впродовж події [12].

Оскільки тексти публіцистики репрезентують цінності, норми та колективні уявлення, актуальні

для певного суспільства у конкретний історичний період, можна стверджувати, що вони здатні відображати соціокультурні смисли. Лінгвістичні засоби, добір тем і аргументаційні стратегії в цих текстах є маркерами того, як суспільство концептуалізує соціальну дійсність та емоційно її переживає.

Соціокультура – це складне соціальне явище в житті певної групи, народу чи цивілізації, яке відображає їхнє духовне світосприйняття, моделі його пізнання та інтерпретації. Вона має також семіотичну природу, тобто є системою знаків і символів, що дозволяє співвідносити її складові з іншими семіотичними системами, такими як мова, література чи мистецтво [9, с. 271; 8, с. 31]. Поетапну схему лінгвостилістичної інтерпретації текстів на наявність у них соціокультурних елементів розробила Л. Піхтовнікова на матеріалі малих художніх форм [8].

Актуальність дослідження полягає у зростаючій ролі мас-медійних текстів у конструюванні й трансляції сучасного суспільного життя, ідей та цінностей, особливо – з моменту повномасштабного вторгнення на територію України; також – у відсутності праць, спрямованих на виявлення соціокультурних елементів у текстах, що не належать до художньої літератури.

Об'єктом дослідження у цій роботі є публіцистичний дискурс, зокрема стаття й репортаж як його репрезентативні текстові форми. Особливу цікавість для авторів статті становлять іншомовні публіцистичні тексти і те, який імідж України створюють зарубіжні публіцисти для читачів та слухачів. Предмет дослідження – специфіка і мовностилістичні особливості відображення соціокультурних ознак у текстах публіцистики. Метою статті є виявлення того, яким чином ці тексти інформують про події і водночас слугують носіями соціокультурних значень, беручи активну участь у процесах формування суспільної думки. Провідне завдання дослідження – створення теоретичного підґрунтя для застосування соціокультурних та лінгвокультурологічних понять і положень до лінгвостилістичної інтерпретації та перекладу текстів публіцистичного дискурсу. Для його вирішення застосовані методи: 1) дискурс-аналіз (дослідження публіцистичного дискурсу як явища; виявлення ідеологічних смислів, оцінок у публіцистичних текстах); 2) лінгвостилістичний аналіз (виявлення основних концептів, кодів культури, через які передається соціокультура); 3) фреймовий аналіз концептів (складання табличних фреймів для розкриття ключових концептів у досліджуваних текстах). Матеріалом дослідження виступають стаття „Wolodymyr Selensky: Der volksnahe Millionär“ з найбільшої щоденної газети Німеччини „Süddeutsche Zeitung“ та репортаж „Als wäre der Krieg nur ein Spiel“ з німецького щотижневого журналу „Der Spiegel“.

2. РЕАЛІЗАЦІЯ ЧИННИКІВ СОЦІОКУЛЬТУРИ У ТЕКСТАХ ПУБЛІЦИСТИКИ

2.1. Відображення соціокультури у публіцистичному дискурсі

Соціокультура трактується як сукупність соціальних і культурних цінностей, норм та когнітивних схем, що визначають життєдіяльність спільноти. Як свідчить дослідження Л. Піхтовникової, соціокультурні елементи яскраво виражені передусім, у художній літературі, особливо у текстах малих форм (байки, притчі), де оцінки реаліям надаються в образно-символічній формі [8, с. 31]. Втім, вони можуть поставати і в експліцитно-логічній формі – у текстах публіцистичного дискурсу, який, перш за все, має інформувати та здійснювати не естетичний, а ідеологічний вплив на реципієнта. Цю тезу підкріплюють такі галузі лінгвістики, як соціолінгвістика та дискурсна лінгвістика.

Соціолінгвістика розглядає мову як явище, що функціонує в соціумі, відображаючи як об'єктивні чинники (соціальні групи, інституції, сфери діяльності), так і суб'єктивні (цінності, установки, культурні норми) [9, с. 316–317]. Оскільки мова – це сукупність мовних одиниць, мовлення – використання мови, а результат мовлення – текст, то можна стверджувати, що будь-який текст є носієм соціокультурних смислів, адже він виникає та функціонує у контексті суспільних відносин. Звідси випливає, що соціокультура відображається не лише в художніх текстах, а й у публіцистичних, оскільки саме останні тісно пов'язані з актуальними політичними, економічними та культурними процесами.

У дискурсній лінгвістиці тексти розглядаються не лише як окремі одиниці комунікації, а як елементи ширших транстекстуальних структур. Підкреслюється, що кожен текст у публіцистиці одночасно вбудований у соціальний контекст і водночас бере участь у його формуванні. Висловлювання в публіцистичному дискурсі не просто відображають, а й конституують соціокультурну реальність, задаючи інтерпретації подій той чи інший вектор. Знання постає як соціально узгоджене благо, тобто як результат домовленостей і суспільних процесів. Це положення безпосередньо стосується публіцистичного дискурсу: журналістські тексти транслують не індивідуальні уявлення, а ті сенси, які вже закріплені у культурі, або ж беруть участь у виробництві нових колективних значень. Саме тому аналіз публіцистики дозволяє простежити, як соціокультурні цінності, ідеології та норми відображаються й поширюються у суспільстві [14, с. 781–784].

Методологічна модель „Diskurslinguistische Mehr-Ebenen-Analyse“ (DIMEAN) [14, с. 782–783] дає змогу розглянути це відображення на трьох рівнях:

- на інтратекстуальному рівні (*die intratextuelle Ebene*) увага зосереджується на конкретних мовних засобах: словах, стилістичних прийомах, аргумен-

таційних моделях, які прямо апелюють до певних кодів культури;

- на рівні комунікантів аналізуються ролі учасників комунікації (*Akteuren*) – журналістів, експертів, політиків чи активістів, які у публіцистиці репрезентують соціальні групи та культурні позиції;

- на транстекстуальному рівні (*die transtextuelle Ebene*) виявляється, як численні тексти різних медіа формують спільний образ певних суспільних явищ. Усі ці теми, обрані авторами як приклади, безпосередньо демонструють, як через публіцистичний дискурс відображаються глобальні й локальні соціокультурні процеси.

2.2. Аналіз текстів публіцистичного дискурсу на наявність і способи відображення соціокультурних елементів

Соціокультура передається в текстах через коди культури. Коди культури є знаковою реалізацією давніх уявлень людей про світ і виступають своєрідним інструментом культури, що дозволяє впорядковувати й оцінювати дійсність. Хоча вони мають універсальний характер, їхня конкретна форма, символіка та значущість визначаються особливостями національної культури. Вони утворюються всередині культури як семіотичної системи, де для вираження смислів використовуються образи природи, предметного світу й внутрішнього досвіду індивіда [2].

Спираючись на праці різних дослідників, можна виокремити такі основні коди культури: 1) соматичний (тілесний), представлений символічними функціями тіла та/або його частин; 2) просторовий, пов'язаний із організацією простору, визначенням місця людини і предметів у ньому; 3) часовий, що відображає уявлення людей про плин часу, сприйняття минулого, теперішнього й майбутнього; 4) предметний, що передає еталони систем вимірювання, представляє побутові реалії й артефакти; 5) біоморфний, який відображає образи живої природи та міфологічних істот; 6) духовний, що віддзеркалює моральні орієнтири, культурні цінності й традиції [4, с. 17–41; 9, с. 220; 13, с. 30–33].

Коди культури можна виразити через загальні концепти. Концепт визначається як змістова одиниця колективної свідомості, що відображає явища матеріального чи ідеального світу й закріплюється у національній пам'яті у вербальній формі. Він виступає ключовим компонентом культурної системи певного етносу, водночас базується на індивідуальних чуттєвих образах, сформованих особистим досвідом. Таким чином, концепт поєднує когнітивні процеси зі світом культури й знаходить своє відображення у мові [5, с. 33].

Концепт має понятійну, образну та ціннісну складові. Їх найпростіше відстежити через табличний фрейм, визначивши атрибути концепту, значення атрибутів, засоби отримання знань про них та приєднану процедуру [8, с. 31–32].

2.2.1. Аналіз статті „Wolodymyr Selensky: Der volksnahe Millionär“ з газети *Süddeutsche Zeitung*. Аналіз на відображення соціокультурних елементів у цій статті [16] почнемо з виділення кодів культури.

1) Соматичний код – важливість фізичного захисту; незаперечність права людини самостійно розпоряджатися власним тілом:

- *...ließ seine Familie vom Innenminister unter Polizeischutz stellen;*

- *...er ist gegen jedwedem Abtreibungsverbot und für die Freigabe von Marihuana als Medizin.*

2) Просторовий код – рух у просторі та кордони як важливий культурний маркер:

- *...geboren in der Industriestadt Kryvyi Rih...;*

- *...lebte die Familie vier Jahre in der Mongolei...;*

- *...nicht mehr nach Russland gereist...;*

3) Часовий код – фіксація історичних подій і біографічних віх:

- *1978 geboren...;*

- *Nach Moskaus Besetzung der Krim und dem Beginn des Krieges in der Ostukraine...;*

- *Drei Tage vor der Stichwahl...;*

4) Предметний код – артефакти медіа і економіки як частина соціокультури:

- *...gründete er eine Fernsehproduktionsgesellschaft... Filme, Kabarettauftritte und Fernsehserien...;*

- *...Fernsehsender 1+1...;*

- *...Serie „Diener des Volkes...;*

- *...KVN, einem postsowjetischen Humor- und Satirewettbewerb...;*

- *...PrivatBank, die größte Bank der Ukraine...;*

5) Духовний код:

- *...gab sich volksnah...im ständigen Dialog mit der Gesellschaft...; Selenskys Eltern wohnen bis heute im 12. Stock eines Wohnblocks aus sowjetischer Zeit; ...gründete er die nach seinem Heimatstadtviertel benannte Kabaretttruppe „Kwartal 95“ („95. Wohnblock“) mit; Er werde auch als Präsident nicht den Verkehr sperren lassen, sondern wie jeder andere im Stau stehen – цінність близькості до народу, пам'ять про свої корені.*

- *...ist Wolodymyr Selensky seit Jahren ein Star: als Schauspieler und als Komiker...; Schon in der Schule entdeckte er sein komisches Talent... – яскрава, талановита особистість, що ототожнюється з зіркою.*

- *...machte Selensky sein Abitur am Gymnasium Nr. 95 und studierte anschließend Jura; ...Karriere machte er mit Komik; Selensky ist seit 2003 mit seiner Jugendliebe Jelena verheiratet. Ihr Sohn Kirill...Tochter Alexandra ...; Mindestens eine Präsidialresidenz werde in ein Kinderheim umgewandelt oder verkauft – система моральних і культурних пріоритетів: отримання освіти, заняття улюбленою справою та успіх у ній, сімейні цінності, піклування про дітей.*

- *...nannte Putin einen Feind...; ...unterstützte die ukrainische Armee finanziell und mit Sachspenden – позиція щодо національної ідентичності та свободи.*

Наступний етап аналізу – визначення головного концепту. Наскрізна ідея статті, представлена через

біографію, публічні дії, політичні заяви Володимира Зеленського й репрезентована у виокремлених кодах культури, – близькість до народу (*Volksnähe*).

2.2.2. Коди культури в репортажі „Unterwegs mit Navid Kermani. Als wäre der Krieg nur ein Spiel“ з журналу *Spiegel*. У репортажі [15] представлені наступні коди культури:

1) Соматичний код: опис зовнішності людей, з якими спілкувався автор репортажу – передача першого враження:

- *Um wenigstens eine Stimme zu hören, die sich nicht vorab auf den Berichterstatte aus Deutschland eingestellt hat, spreche ich einen Milizionär an, der etwas martialischer wirkt, ein muskulöser Körper, Bürstenhaarschnitt, die Schläfen ausrasiert, Militärhose und enges schwarzes T-Shirt;*

- *Anfang dreißig, schätze ich, ein modisch rasierter Streifen Bart im Gesicht und Tattoos auf den Unterarmen;*

- *Unfassbar leuchtende Augen haben sie alle fünf, ein extremes Hellblau, und selbst von den Gesichtszügen der Alten scheint ein kindliches Strahlen auszugehen.*

2) Просторовий код:

- Географічні назви (*Kramatorsk, Donbass, Dnipro, Donezk, Kiew, Charkiw, Odessa, Lemberg, Mariupol, Wolnowacha, Awdijiwka*);

- Фронт, лінія розмежування між «своїми» та сепаратистами; межа «свій/чужий простір»: Україна – Росія, окуповані території – контрольовані Україною (*Was schätzt du, wie viele sind auf eurer Seite, wie viele auf der Seite der Separatisten?; Vom Dach sehen wir einige Hundert Meter entfernt den Verlauf der Front.*);

- Культурно-специфічні території (*Steppe – степ – не лише як біом, а й як населена зона з унікальними традиціями*).

3) Часовий код:

- Хронологія (*Maidan, 2014, Kriegsbeginn*);

- Минуле (*Sowjetunion*) – сучасне (*Krieg*) – майбутнє (надії на Європу: *...wir wollen unsere Kinder in Europa aufwachsen sehen*).

4) Предметний код:

- Символи війни: військові, зброя, спорядження, бліндажі, руйнування та пошкодження (*Militärkonvoi, Armeepriester, Kalaschnikows, Mörsergranaten, Panzer, Militärfahrzeuge, schwere Montur, Schützengraben, Einschusslöcher, Schlaglöcher, verlassene Häuser und eine zerstörte Eisenbahnbrücke*);

- Символи культури: хор, традиційний одяг (*traditioneller Frauenchor, Kopftuch, Schmuck*).

5) Духовний код:

- Свобода, демократія, національна ідентичність, прагнення до вищого рівня розвитку (*Weil die politischen Ideale meine eigenen waren: Freiheit, Demokratie, Europa.*);

- Культура кримських татар (*Imam, orientalische Tänze, Mischung aus Unschuld und Körperbewusstsein*);

- Пам'ять і збереження традицій (*Exilgemeinde der Kiewer Krimtataren; Chor, der die alten Lieder pflegt*).

Табл. 1

Концепт БЛИЗЬКІСТЬ ДО НАРОДУ (VOLKSNÄHE)

Table 1

The concept of CLOSENESS TO THE PEOPLE (VOLKSNÄHE)

Атрибути	Значення атрибутів	Засоби отримання знань	Приєднана процедура
Комунікація через медіа	Прямий контакт з громадянами	Інтерв'ю, заяви Зеленського	Використання відеозвернень, гарячих ліній
Відмова від традиційних привілеїв	Побудова нового типу держави, впровадження нової форми стосунків між представниками влади й народом	Журналістські повідомлення, заяви та поведінка Зеленського	Демонстрація рівності з простими людьми
Соціальні ініціативи	Активна участь у житті людей замість пасивної байдужості	Офіційні виступи	Перетворення символів влади на соціальне благо
Ліберальні суспільні позиції	Мирні методи управління, політична свобода та свобода особистості	Програма, публічні виступи	Формування образу прогресивного лідера

Табл. 2

Концепт СВОБОДА

Table 2

The FREEDOM Concept

Атрибут	Значення атрибуту	Засоби отримання знань	Приєднана процедура
Політичний вимір	Незалежність від Росії, вектор на Європу	Висловлювання політиків, репортажні спостереження	Протести, вибори, дипломатичні кроки
Соціальний вимір	Право громадян на участь у прийнятті рішень	Інтерв'ю з українцями, соціологічні дані	Громадянська активність, Майдан
Духовний вимір	Віра в ідеали демократії та гідності	Хор, молитви, пам'ять	Колективні ритуали, спів, збереження історичної пам'яті
Просторовий вимір	Україна як простір свободи на противагу окупованим територіям	Географічні згадки, контраст «Київ – Донбас»	Визначення кордонів, контроль території
Часовий вимір	Свобода як урок минулого і ціль майбутнього	Історичні відсилки, депортація татар, Майдан	Пам'ять, прогнозування майбутнього

Розглянемо концептуалізацію описаних кодів культури. У центрі репортажу стоїть концепт свободи: свобода як мета Майдану, як сенс опору агресії, як культурний і духовний ідеал. Це багатостороннє поняття, яке можна трактувати у площині політики, соціуму, духовності, часу й простору.

3. ВИСНОВКИ

Аналіз обраних статті та репортажу показує, що публіцистичні тексти є важливим засобом відображення й формування соціокультури сучасної України у європейському медіапросторі. Вони поєднують інформаційність з аксіологічністю, репрезентуючи культурні цінності, національну ідентичність і суспільні настрої через мовні та стилістичні засоби. У статті „Wolodymyr Selensky: Der volksnahe Millionär“ соціокультурний вимір розкрито через образ політика нового покоління, який поєднує народність, демократичність і європейські цінності. Репортаж „Als wäre der Krieg nur ein Spiel“, своєю чергою, висвітлює травматичний досвід війни, боротьбу за свободу та гідність, передаючи фізичну й емоційну напругу через систему кодів культури. Обидва тексти доводять, що публіцистичний дискурс не лише відображає соціокультурну реальність, а й активно її формує, утверджуючи цінності,

пам'ять та ідентичність українського суспільства у глобальному контексті.

Перспективи проведеного дослідження вбачаються у міждисциплінарному розширенні аналізу публіцистики – не лише в межах лінгвістики чи журналістикознавства, а й у взаємодії з соціологією, культурологією та психологією, що дозволяє глибше осмислити механізми відображення соціокультури. В умовах цифровізації медіа та культурного зламу в державі, спричиненого кризовими суспільно-історичними процесами, публіцистичний дискурс набуває нових форм, стає простором переосмислення цінностей та ідентичностей. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на лінгвостилістичний аналіз інших жанрів публіцистики (інтерв'ю, нарис, есе, аналітичні статті, мультимедійні формати онлайн-журналістики тощо); розширення корпусу текстів різними мовами й у контекстах різних культур; розроблення комплексної моделі аналізу, що поєднує лінгвістичний, когнітивний, семіотичний і культурологічний підходи; застосування кількісних методів (контент-аналізу, корпусної лінгвістики) для виявлення закономірностей представлення соціокультурних концептів у медіатекстах різних епох.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бялик, В. Д., & Шкрібляк, М. П. (2020). Загальна характеристика публіцистичного дискурсу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Германістика та міжкультурна комунікація*, 1, 70–74.

2. Галинська, О. М. (2012). *Типологія кодів культури в українській і англійській інтертекстуальній фразеології*. <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6bc944f2-5e70-4b03-af08-76c8ba8edd04/content>
3. Емельянова, О., & Багрін, Ю. (2023). *Публіцистичний дискурс як особливий тип дискурсу*. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали Х Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 27–28 квітня 2023. Суми: СДУ. С. 32–40.
4. Загнітко, А., & Богданова, І. (2017). *Лінгвокультурологія: навчальний посібник*. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса.
5. Загнітко, А. П. (Ред.) (2024). *Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти*. Вінниця: ТВОРИ.
6. Залужна, О. О., & Холодюк, О. О. (2022). Дискурсивні та функційно-стильові виміри публіцистичного тексту як методологічного конструкту. *Закарпатські філологічні студії. Розділ 4. Загальне мовознавство*, 24(Т. 1), 134–138.
7. Здоровега, В. Й. (2008). *Теорія і методика журналістської творчості: Підручник*. 3-тє вид. Львів: ПАІС.
8. Піхтовнікова, Л. С. (2022). Відображення соціокультури у мові, мовленні та художній літературі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 96, 30–36.
9. Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.
10. Серажим, К. (2002). *Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність*: монографія. Київ.
11. Соловійова, Ю. (2017). Специфіка жанрових форм публіцистичних текстів письменників: державотворчий аспект. *Львівська політехніка*, 883, 86–91.
12. Чабаненко, М. (2019). Напрями трансформації репортажу в онлайнівій журналістиці. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 46, 310–317.
13. Чрділелі, Т. В. (2018). *Лінгвокультурологія: курс лекцій*. Кременчук: Кременчуцький Національний університет імені Михайла Остроградського.
14. Spitzmüller, J., & Warnke, I. H. (2011). *Diskurslinguistik. Eine Einführung in Theorien und Methoden der transtextuellen Sprachanalyse*. VIII. Berlin/Boston, De Gruyter.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

15. DER SPIEGEL. Politik. Unterwegs mit Navid Kermani. Als wäre der Krieg nur ein Spiel. 28.10.2016. <https://www.spiegel.de/spiegel/mitten-durch-die-ukraine-reisetagebuch-von-navid-kermani-a-1118206.html>
16. Süddeutsche Zeitung. Wolodymyr Selensky: Der volksnahe Millionär. 21. April 2019. <https://www.sueddeutsche.de/politik/ukraine-wahl-ergebnis-wolodymyr-selensky-1.4416812>

Конфлікт інтересів: автори засвідчують про відсутність конфлікту інтересів.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2026

Стаття рекомендована до друку 17.03.2026

Опубліковано 29.05.2026

Lidiia Pikhtovnikova – Doctor of Philology, Full Professor at Department of Romano-Germanic Philology, Deputy Dean for Research, School of Foreign Languages of V. N. Karazin Kharkiv National University, Full Professor at Department of Oriental Languages and Intercultural Communication, School of Foreign Languages of V. N. Karazin Kharkiv National University, e-mail: lpichtov@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-0653>; GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=3wQy8jsAAAAJ>; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Lidiya_Pichtownikowa

Nataliia Onishchenko – PhD, Associate Professor at Department of Romano-Germanic Philology, Deputy Dean for Research, School of Foreign Languages of V. N. Karazin Kharkiv National University, e-mail: n.a.onishchenko@karazin.ua; ORCID: 0000-0002-9387-4991; GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=kUoMYCgAAAAJ&hl>; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Nataliia_Onishchenko

Serhii Kryvoruchko – PhD, Associate Professor at Department of Romano-Germanic Philology, School of Foreign Languages of V. N. Karazin Kharkiv National University, e-mail: s.kryvoruchko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7575-1843>; GOOGLE SCHOLAR: <https://scholar.google.com/citations?user=P-vUKusAAAAJ&hl=uk>; RESEARCH GATE: <https://www.researchgate.net/profile/Sergiy-Kryvoruchko>

Valeriia Kovalenko – Lecturer at Department of Business Foreign Language and Translation, School of Foreign Languages of V. N. Karazin Kharkiv National University, e-mail: kovalenko2020.8953868@student.karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6950-1359>; RESEARCH GATE: <https://www.researchgate.net/profile/Valeriia-Kovalenko-3>

REPRESENTATION OF SOCIO-CULTURE IN GERMAN-LANGUAGE TEXTS OF JOURNALISTIC DISCOURSE

The article explores how socioculture is reflected in the texts of modern journalistic discourse. The research material is an article „Wolodymyr Selensky: Der volksnahe Millionär“ and a reportage „Als wäre der Krieg nur ein Spiel“ from popular German-language online media. Media texts, as the main instruments of information dissemination, value transmission, and ideology

formation, serve as significant carriers of sociocultural meanings – not only within a single country but also beyond its borders. The aim of the study is to identify and systematize sociocultural elements that are realized through linguistic, stylistic, and conceptual means in contemporary German-language journalism.

The methodological basis of the research is the scheme of linguistic-stylistic analysis proposed by L. Pikhovnikova, adapted for the study of journalistic discourse. The study applies a combination of methods: discourse analysis, linguistic-stylistic and semiotic analysis, frame modelling of concepts, and elements of content analysis. Special attention is given to identifying cultural codes (somatic, spatial, temporal, material, biomorphic, and spiritual) that structure the journalistic text and reflect the society's mental, moral, and axiological orientations.

The analysis shows that the selected article represents the sociocultural image of the new Ukrainian political elite, which combines national authenticity, democracy, and European values. The reportage reveals the spiritual and psychological dimension of socioculture in wartime conditions – depicting the struggle for freedom, national dignity, and human solidarity. Both texts demonstrate that journalistic discourse not only records socio-cultural reality but also actively shapes it, combining informative, axiological, and culture-creating functions.

The findings confirm the relevance of applying a linguocultural approach to media text analysis and open up prospects for further research on sociocultural mechanisms in the genres of modern journalism.

Key words: *article, concept, cultural code, frame analysis, German language text, journalistic discourse, linguistic-stylistic interpretation of the text, media, reportage, socioculture, sociolinguistics, tabular frame.*

REFERENCES

- Bialyk, V. D., & Shkribliak, M. P. (2020). Zahal'na kharakterystyka publitsystychnoho dyskursu. [General characteristics of journalistic discourse]. *Naukovy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Hermanistyka ta mizhkul'turna komunikatsiia*, 1, 70–74. (in Ukrainian)
- Halyns'ka, O. M. (2012). *Typolohiia kodiv kul'tury v ukrains'kij i anhlijs'kij intertekstual'nij frazeolohii. [Typology of cultural codes in Ukrainian and English intertextual phraseology]*. (in Ukrainian)
- <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6bc944f2-5e70-4b03-af08-76c8ba8edd04/content>
- Yemel'ianova, O., & Bahrin, Yu. (2023). *Publitsystychnyj dyskurs iak osoblyvyj typ dyskursu. [Journalistic discourse as a special type of discourse]*. Sotsial'no-humanitarni aspekty rozvytku suchasnoho suspil'stva: materialy X Vseukrains'koi naukovoï konferentsii vykladachiv, aspirantiv, spivrobotnykiv ta studentiv, m. Sumy, 27–28 kvitnia 2023. Sumy: SDU. S. 32–40. (in Ukrainian)
- Zahnitko, A., & Bohdanova, I. (2017). *Linhvokul'turolohiia: navchal'nyj posibnyk. [Linguoculturology: tutorial]*. Vinnytsia: DonNU imeni Vasylia Stusa. (in Ukrainian)
- Zahnitko, A. P. (Red.) (2024). *Linhvokul'turolohiia: navchal'nyj posibnyk dlia studentiv zakladiv vyschoi osvity. [Linguoculturology: tutorial for students of higher education institutions]*. Vinnytsia: TVORY. (in Ukrainian)
- Zaluzhna, O. O., & Kholodiuk, O. O. (2022). Dyskursyvni ta funktsijno-styl'ovi vymiry publitsystychnoho tekstu iak metodolohijnoho konstrukt. [Discursive and functional-stylistic dimensions of the journalistic text as a methodological construct]. *Zakarpats'ki filolohichni studii. Rozdil 4. Zahal'ne movoznavstvo*, 24(Vol. 1), 134–138. (in Ukrainian)
- Zdoroveha, V. J. (2008). *Teoriia i metodyka zhurnalists'koi tvorchosti: Pidruchnyk. [Theory and methodology of journalistic creativity: Textbook]*. Ed. 3. L'viv: PAIS. (in Ukrainian)
- Pikhovnikova, L. S. (2022). Vidobrazhennia sotsiokul'tury u movi, movlenni ta khudozhnij literaturi. [Representation of socio-culture in language, speech and fiction]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina*, 96, 30–36. (in Ukrainian)
- Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia. [Modern linguistics. Terminological encyclopedia]*. Poltava: Dovkillia–K. (in Ukrainian)
- Serazhym, K. (2002). *Dyskurs iak sotsiolinhval'ne iavysche: metodolohiia, arkhitektonika, variatyvnist': monohrafiia. [Discourse as a sociolinguistic phenomenon: methodology, architectonics, variability: monograph]*. Kyiv. (in Ukrainian)
- Solovjova, Yu. (2017). Spetsyfika zhanrovykh form publitsystychnykh tekstiv pys'mennykiv: derzhavotvorchyj aspekt. [Specificity of genre forms of journalistic texts of writers: state-building aspect]. *L'vivs'ka politekhnika*, 883, 86–91. (in Ukrainian)
- Chabanenko, M. (2019). Napriamy transformatsii reportazhu v onlajnovij zhurnalistytsi. [Specificity of genre forms of journalistic texts of writers: state-building aspect]. *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriia Zhurnalistyka*, 46, 310–317. (in Ukrainian)
- Chrdileli, T. V. (2018). *Linhvokul'turolohiia: kurs leksij. [Linguistic culture. Course of lectures]*. Kremenchuk: Kremenchuts'kyj Natsional'nyj universytet imeni Mykhajla Ostrohrads'koho. (in Ukrainian)
- Spitzmüller, J., & Warnke, I. H. (2011). *Diskurslinguistik. Eine Einführung in Theorien und Methoden der transtextuellen Sprachanalyse*. VIII. Berlin/Boston, De Gruyter.

ILLUSTRATIVE MATERIAL

- DER SPIEGEL. Politik. Unterwegs mit Navid Kermani. Als wäre der Krieg nur ein Spiel. 28.10.2016. <https://www.spiegel.de/spiegel/mitten-durch-die-ukraine-reisetagebuch-von-navid-kermani-a-1118206.html>
- Süddeutsche Zeitung. Wolodymyr Selensky: Der volksnahe Millionär. 21. April 2019. <https://www.sueddeutsche.de/politik/ukraine-wahl-ergebnis-wolodymyr-selensky-1.4416812>

Conflict of Interest: The authors certify that there is no conflict of interest.

The article was received by the editors 17.01.2026

The article was recommended for printing 17.03.2026

The article was published 29.05.2026